

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ОСНОВИ ТЕХНІКИ ДИРИГУВАННЯ

(назва)

1. Основна інформація про дисципліну

Тип дисципліни: вибіркова Форма контролю: залік

Освітній ступінь: бакалавр

Для спеціальності: 014.13 Середня освіта. (Музичне мистецтво)

Обмеження для вибору: наявність пререквізитів: «Теорія музики та сольфеджіо»

Кількість кредитів (годин): 4 (120) (денна форма: 12 - індивідуальні; 108 - самостійна робота; заочна форма: 4 - індивідуальні; 116 - самостійна робота.

Мова викладання: українська

Презентаційні матеріали: <https://drive.google.com/drive/folders/1xJoOhtlKXCTZtlfGJ-qlEea62UBiyab?usp=sharing>

2. Інформація про викладача

ПІБ: Сироткіна Жанна Єрофіївна

Науковий ступінь, вчене звання, посада: кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри

Кафедра: музичного та образотворчого мистецтв

Робочій e-mail: syrotkina@idguonline.net

Години консультацій на кафедрі: вівторок 15.00-16.00

3. Цілі дисципліни та результати навчання

Предмет дисципліни – процес формування у здобувачів вищої освіти основ техніки диригування.

Мета дисципліни: розвиток музично-естетичного інтелекту, формування основ техніки диригування, умінь і навичок роботи з хоровою партитурою, вивчення специфіки управління хором колективом, підготовка студентів до педагогічної та музично-виховної, вокально-хорової роботи у закладах освіти та у позашкільній діяльності.

Результати навчання передбачають набуття:

- **знань** основних теоретичних понять з диригування; спеціальної термінології; основ техніки диригування; основних засобів і прийомів диригування;

- **умінь** гри партитур на фортепіано; читати незнайомі партитури з аркуша; аналізувати хорові партитури; самостійно вивчати хорові партитури; володіти своїм голосовим апаратом; володіти основами диригентської техніки; володіти навичками управління співацьким процесом соліста; працювати з вокально-хоровими колективами, різними за типами (однорідні, мішані, дитячі).

4. Зміст дисципліни

Тема № 1. Постановка диригентського апарату

Диригент встановлює та підтримує контакт з виконавцями, пластично втілює характер музики, її ідею та настрій, заряджаючи колектив своїм артистичним запалом, керує звучанням та «виліплює» форму твору.

Для втілення таких цілей диригент використовує власний фізичний апарат, що

керується думкою, волею, чуттям та слухом поряд із психологічним, «внутрішнім» впливом на виконавців.

Структура диригентського апарату. Основна диригентська позиція. Рука та її будова. Вправи для розвитку кисті. Вправи для усунення скутості рук.

Тема № 2. Основні прийоми диригентської техніки

Виразні функції рук. Будова руки забезпечує різноманітне її використання у диригуванні.

Руки диригента з допомогою його погляду встановлюють і підтримують контакт з колективом, разом з корпусом регулюють та підтримують виконавське дихання, разом з обличчям керують артикуляцією. Але ніде значення руки не проявляється так повно, як у керуванні темпо-метро-ритмом та агогікою, нюансуванню та динамікою, характером звуковедення та штрихами. В таких випадках руки диригента незамінні.

Ауфтакт. Розмежування функцій рук. Властивості диригентського жесту: тривалість, швидкість, амплітуда, сила (інтенсивність), маса, направлення та форма. Різноманітні поєднання цих властивостей змаху надають йому той чи інший характер.

Підготовка до графічних схем.

Тема № 3. Схеми диригування

Тактовий цикл.

Кожен диригентський змах відповідає тактовій долі. Метричний характер кожної долі виражається напрямом змаху. В залежності від порядкового розташування долі в такті вона відлічується змахом вниз, вгору або в сторони («до себе» та «від себе»).

Прості схеми. *Складні* схеми. *Несиметричні* схеми. *Схеми тактування*.

Простими розмірами вважаються ті, які мають єдину сильну долю:

$$^2/2, ^2/4, ^2/8, ^2/16 \text{ і } ^3/2, ^3/4, ^3/8, ^3/16.$$

Складні містять, крім сильної долі, відносно сильні:

$$4/2, 4/4, 4/8, 4/16, 9/4, 9/8, 9/16, 12/4, 12/8, 12/16, 6/4, 6/8, 8/4.$$

Мішані розміри утворюються шляхом поєднання різних простих неоднорідних, або простих і складних, наприклад:

$$5/2, 5/4, 5/8, 5/16, 7/2, 7/4, 7/8, 7/16, 10/2, 10/4, 10/8, 10/16, 11/2, 11/4, 11/8, 11/16. [1, С. 47].$$

Тема 4. Основні засоби виразності

Динаміка. Темп. Фермата. Звуковедення. Вдосконалення техніки диригування.

Диригент засобами жесту визначає не лише темп і силу звуку, але й образний характер виконання. Своїми жестами він «говорить» про характер руху. Проте, головне в образності диригентського музичного руху, що й відображає динаміку розвитку форми твору, його образно-емоційний зміст.

Художня, музично-виконавська ідея містить в собі відповідне технічне рішення та визначає його. В такому сенсі техніка та мистецтво нероздільні, але ототожнювати їх неможливо: техніка має власну специфіку та вимагає від художника пильної уваги.

На шляху від задуму до його втілення лежить спротив матеріалу, який іноді виявляється фатальним. Вміння подолати такий спротив називається технікою.

Тема 5. Робота над хоровою партитурою

Зміст підготовчої роботи над партитурою. Відбір диригентських прийомів для виразного виконання твору. Історико-стилістичний аналіз твору. Музично-теоретичний аналіз твору. Вокально-хоровий аналіз твору. Виконавський аналіз твору.

Аналізувати твір слід у формі музичної співбесіди. В процесі аналізу слід досягнути розуміння змісту, основної ідеї твору, надати характеристику художнім образам, відзначити

особливості твору.

Тема 6. Основні педагогічні та виконавські принципи в роботі з хоровим колективом

Методи, принципи та особливості організації роботи керівника хору. Проблеми у роботі з хоровим колективом та шляхи їх вирішення. Особливості організації хору: види, типи та функції хорів. Основні завдання навчання хорового співу. Проблеми в роботі з колективом, та шляхи їх вирішення. Специфіка керування хоровим колективом. Методи організації роботи керівника хору та методи розучування репертуару. Поняття про хор як вокальну організацію. Жанри хорового виконавства.

5. Політика курсу

Відвідування навчальних занять

Згідно з «Положенням про порядок оцінювання рівня навчальних досягнень студентів в умовах ЄКТС в ІДГУ» студенти мають обов'язково бути присутніми на індивідуальних заняттях. Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав був відсутній на індивідуальному занятті, має право на відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання. Студент, який не використав надане йому право у встановлений термін або пропустив заняття без поважних причин, отримує за кожне пропущення заняття 0 балів. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем.

Академічна доброчесність

Студенти мають дотримуватись правил академічної доброчесності відповідно до «Кодексу академічної доброчесності та корпоративної етики».

Використання технологій штучного інтелекту можливе для оптимізації процесу навчання.

Розглядаються можливості програм VOCALOID для створення виразних та натуральних голосів; ChatGPT для генерування ідей, щодо створення багатоголосся партитур; концерти голограм – для знайомства з вокально-хоровою творчістю відомих колективів тощо.

6. Контрольні заходи та критерії оцінювання

Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за роботу на індивідуальних заняттях та виконання самостійної роботи, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

Форма проміжного контролю: модульна контрольна робота у вигляді контрольного прослуховування

Форма підсумкового контролю: залік

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи

Вид	Максимальна кількість балів
Повторення вправ та прийомів які закріплюють отримані навички з техніки диригування та зміцнення диригентського апарату	5
Складання власної системи самостійних занять на основі вивчення практичних порад відомих диригентів та музикантів	5
Удосконалення навичок читання хорових партитур та диригування в домашніх умовах без фортепіанного супроводу	5
Аналіз хорової партитур (a cappella)	5

Повторення вправ та прийомів які закріплюють отримані навички з техніки

диригування та зміцнення диригентського апарату оцінюють за наступними критеріями: постановка диригентського апарату; «дихання», «ціль до точки», «точка», «відображення»; властивості змаху (тривалість, швидкість, амплітуда, сила, маса, напрямок та форма) амплітуда жесту, яка відповідає динаміці, та характер звуковедення.

Складання власної системи самостійних занять на основі вивчення практичних порад відомих диригентів та музикантів демонструє обізнаність щодо різноманітних методик самостійних занять відомих диригентів та музикантів; вміє спланувати власні заняття з їх урахуванням.

Рівень сформованості навичок читання хорових партитур та диригування в домашніх умовах без фортепіанного супроводу визначається під час індивідуальних занять. Показником високого рівня є безпомилкове читання з аркушу хорових партитур різної складності.

Аналіз хорової партитури (*a cappella*) вважається повним, якщо досить повно розкрито всі його складові: історико-стилістичний, музично-теоретичний, вокально-хоровий та виконавський аналіз твору.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Диригування хорового твору з акомпанементом	15 балів
Диригування та аналіз хорового твору без супроводу (<i>a cappella</i>)	15 балів
Усього	30 балів

Максимальна кількість балів за один вид роботи складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: безпомилкове виконання хорового твору (диригування) з акомпанементом та хорового твору без супроводу (*a cappella*), впевнене володіння основами диригентської техніки, вміння співпрацювати з хором та концертмейстером.

Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка складається з суми балів за поточне оцінювання (середньозважений бал оцінок за роботу на індивідуальних заняттях та виконання самостійної роботи, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом 0,7) та проміжного контролю (за результатами виконання модульної контрольної роботи 0,3). Максимальна кількість балів за проміжний контроль – 70, мінімальна – 35. Максимальна кількість балів за проміжний контроль – 30 балів, мінімальна – 16.

7. Основна література та інформаційні ресурси

1. Бурбан М. Українські хори та диригенти / М. Бурбан. Дрогобич: Посвіт, 2007, 668 с.
2. Величко Г. Формування особистості диригента – виконавця в процесі спільної творчої діяльності викладача і студента : Навчально-методичний посібник / Г.Г. Величко. Івано-Франківськ, 2011. 125 с.
3. Доронюк В. Курс техніки диригування : Навчальний посібник / В.Д. Доронюк. Івано-Франківськ, 2004. 292 с.
4. Доронюк В. Шкільне хорознавство / В.Д. Доронюк, Ж.Й. Зваричук. Івано-Франківськ, 2008. 232с.
5. Кириленко Я. О. Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки : навч. посіб. /
6. Кириленко Я. О. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 108 с.
7. Колесса М. Основи техніки диригування / М. Колесса. К.: Музична Україна, 1973. 198 с.
8. Коломоєць О. Хорознавство / О. Коломоєць. К.: Либідь, 2001. С. 11–14.
9. Особистісний підхід у диригентсько-хоровій підготовці майбутнього вчителя музики / Упоряд. І.О.Цюряк. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. 70 с.
10. Пігров К. Керування хором / К. Пігров. К.: Музична Україна, 1956. С. 34–36

11. Попов В. Організаційні і методичні основи роботи дитячого хору / В. Попов. К., 1990. 246 с.
12. Серганюк Ю. Диригент шкільного хору / Ю.М. Серганюк, Л.І. Серганюк, В.Д. Доронюк. Івано-Франківськ, 2009. С. 16
13. Сироткіна Ж.Є. Фахова підготовка майбутніх учителів музики за реалії Нової української школи. Професійна підготовка фахівців мистецько-педагогічного профілю: теорія і практика: колективна монографія / за заг. ред.: гол. ред. О. О. Біла, д. пед. наук, проф.; відп. ред. О. А. Бухнієва, к. пед. наук, доц. Ізмаїл : ІДГУ. 2022. 225 с. 125-150 с.
14. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8310/1/8.pdf> ,https://studopedia.ru/19_395139_dirigentskiy-zhest-auftakt-atakuyuchi-i-pidtrimuyuchi-zhesti-pidgotovchi-dirigentski-ruhi.html
15. URL:https://otherreferats.allbest.ru/music/00158824_0.html
16. URL:<http://fatwords.org/safia/horovogo-diriguvannya/main.html>
17. URL:<https://ukrbukva.net/8498-Stanovlenie-i-razvitie-manual-noiy-tehniki-dirizhirovaniya.html>
18. Ярошенко І.В., Серганюк Ю.М. Концептуальні особливості методики роботи з хором : Навчальний посібник / І.В. Ярошенко, Ю.М. Серганюк. – Київ : Видавництво «Білий Тигр», 2020. 100 с. URL: http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2085/1/Yaroshenko_I.V._Metodyka_roboty.pdf

Затверджено на засіданні кафедри музичного та образотворчого мистецтв
від 06 лютого 2024 р., протокол № 7